

THE PRICE OF SUCCESS? NICOLAE CEAUȘESCU – RISE AND FALL

Corina Hațegan, PhD Student, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: Nicolae Ceaușescu managed to attract a good image capital by condemning the invasion of Czechoslovakia in 1968 and the members of Warsaw Pact and by receiving the visit and appreciation of President Nixon and other foreign dignitaries. In this context, the Romanian president takes trust in him and in his actions not only getting a good image on the international scene but also commercial and financial advantages such as loans. The more trust get in himself, the more growing the paranoia and megalomania of Ceaușescu was, until it was clearly seen in the in many people's material deprivation and restrictions. Slowly, the head of the state apparently begins to lose touch with the reality, being caught in the desire to industrialize Romania even if major factories and economic decisions were totally ineffective, leading the country towards an extremely likely decay. Isolation from the West and even toward Moscow makes Nicolae Ceaușescu one of the most undesirable statesmen.

Keywords: Nicolae Ceaușescu, Romanian communism, communist propaganda, communist society, fall of communism

Răsfoind presa anilor '80 și cea a anilor '65-'75 realizăm, cu foarte multă ușurință, că există o diferență între cele două perioade privind modul de abordare atât a vieții politice cât și sociale, dar în special a modului în care propaganda își face simțită prezența. Nicolae Ceaușescu a cunoscut „mărirea” în perioada anilor '65-'75, prin diversele decizii de natură politică și socială, dar din păcate încrederea în sine pe care a acumulat-o de-a lungul anilor s-a transformat în paranoia și megalomanie. Acestea au dus, în final la „decăderea” nefericită a societății românești dar și a familiei Ceaușescu.

În primul rând, în perioada anilor '65-'75, ne frapază modul în care presa și implicit propaganda se raportează la cultul personalității. Dacă anii '80 sunt marcați de invadarea scenei politice și a vieții private de către cultul personalității, de familia perfectă comunistă și de construirea omului nou, perioada premergătoare acestei este marcată, însă de un minimalism în ceea ce privea cultul personalității.

În al doilea rând, tonul utilizat atunci când era vorba de statele capitaliste, cum ar fi Statele Unite ale Americii este diferit de cel din anii '80. Acum se remarcă un tot neutru, fără glorificarea reușitelor statelor socialiste și denigrarea sau punea într-o lumină proastă a tot ceea ce era capitalist. Bineînțeles acest lucru nu înseamnă că sistemul capitalist era apreciat, ci mai degrabă era tolerat, alternativa sa socialistă fiind, în mod evident mult mai bună. Propaganda propunea însă, cooperarea, armonia și prietenia, dar cel mai surprinzător deschiderea atât către statele socialiste cât și spre cele capitaliste.

De exemplu, într-un articol¹ publicat în revistă *Lumea* și scris de Mircea Malița în anul 1968 este tratată tema subnutriției, penuriei de alimente și a lucrurilor de strictă necesitate în lume. Articolul este realizat într-un mod științific, fără să fie amintit numele României sau a conducătorului acesteia, iar pentru lipsa hranei în statele subdezvoltate nu sunt învinuite statele imperialiste-capitaliste. Într-un astfel de articol scris în anii '80 propaganda ar fi profitat din

¹ Mircea Malița, *Progresia geometrică a hranei*, în revista *Lumea*, 18 aprilie 1968, pp.12-14

plin de neajunsul acestor state și ar fi scos în evidență lupta președintelui României pentru eliminarea colonialiștilor din vina cărora popoarele statelor Lumii a Treia duc un trai de viață la limita existenței. De asemenea, ar fi fost un bun prilej de a aminti cititorilor că spre deosebire de capitalism, socialismul nu are nici un interes în subjugarea altor popoare, dimpotrivă luptă pentru egalitate și pentru un trai cât mai bun pentru toate popoarele lumii.

Un alt articol intitulat *Problema dezarmării în viața internațională*, tratează tema dezarmării internaționale nu ca un imperativ al României, ci ca o cerință morală a întregii umanități. În plus, adaugă autorul, contagiunea înarmării se datorează evoluției tehnice și a celor două războaie mondiale care au permis producerea de armament în masă. Referire la România se face atunci când vine vorba de reuniunii O.N.U. unde guvernul român susține necesitatea dezarmării și crearea ordinii mondiale pe criterii pacifiste fără existența blocurilor militare NATO și Tratatul de la Varșovia. *Locul grupărilor militare*, menționa articolul, *trebuie să îl ia stabilirea și dezvoltarea unor relații bazate pe încredere și stimă reciprocă, pe respectul suveranității și independenței naționale [...]*².

Anii '80 vor exploata la maxim cauza pacifismului și a dezarmării, propaganda încercând să mascheze neajunsuri cotidiene prin implicarea poporului în lupta pentru pace, un exemplu grăitor în acest sens fiind un articol din *Scânteia*: [...] *într-un război nuclear în care ar pieri toată omenirea, este meritul inestimabil al președintelui României, de a fi pus în lumină cu toată limpezimea, ca în aceste împrejurări nu există problemă mai importantă decât aceea de a pune capăt cursei înarmării [...]*³

Tot în acest ultim deceniu al comunismului în România, lupta pentru pace și putere devine una obsesivă. De la simplele dezbătări, participări ale României la conferințe științifice sau reuniuni ale organizațiilor internaționale care aveau ca temă pacifismul din anii '65-'75, mai târziu se trece la activități cu caracter demonstrativ și care aveau ca rol atragerea atenției asupra implicării României în lupta pentru pace. Ca mărturie stau amplele desfășurări de forțe pe stadioane sau crearea, de către propagandă, a unor slogane precum "*România, Ceaușescu, Pace!*", "*Trăiască lupta unită a popoarelor pentru pace, dezarmare, pentru o lume fără arme și fără războaie!*", *Să triumfe politica de destindere, colaborare, securitate, pace și independență națională!*, "*Să triumfe lupta popoarelor pentru întărirea securității și colaborării în Europa și în întreaga lume!*" etc.

Pacea nu se realizează nici datorită geniului conducătorului român sau cel puțin nu la nivel mondial cum sugera propaganda anilor '80, ci prin respectarea unor principii internaționale fundamentale. Acest lucru poate fi ușor observat într-o cuvântare a lui Nicolae Ceaușescu, la o adunarea publică din Iași în care șeful statului vorbește poporului despre beneficiile socialismului și despre avantajele înaintării pe calea socialismului.

Noi, comuniștii români, nu precupețim nimic pentru a ne îndeplini datoria noastră, națională și internațională de a contribui la perfecționarea continuă a relațiilor dintre țările socialiste. Noi considerăm că divergențele care au apărut azi în relațiile dintre

² George Macovei, *Problema dezarmării în viața internațională*, în revista *Lumea*, 06 iunie 1968, p.14

³ Nesemnă, *Activitate vastă, neobosită pentru apărarea bunului suprem al omenirii : Pacea*, în *Scînteia*, 14 August 1985, p.6

aceste țări nu sunt de neînlăturat, ele nu sunt în spiritul marxist leniniste ci sunt tocmai rezultatul abaterilor de la aceste principii.⁴

Nu se vorbește despre beneficiile pe care le aduce Partidul Comunist Român, ci despre calea socialismului în general. Cuvântarea încerca să convingă publicul că prin alinierea la principiile socialiste poporul român dar și alte popoare au posibilitatea de a-și îmbunătăți atât viața materială cât și cea spirituală. Socialismul, deci oferă față de altele ideologii posibilitatea de înălțare spirituală atâta timp cât, cel puțin teoretic, baza materială era asigurată de către stat. Prin construirea socialismului zi de zi, românii dau, de asemenea un exemplu pozitiv celorlalte popoare care sunt sub jugul burghezo-moșieresc și nu în ultimul rând influențează pozitiv țările care tocmai au scăpat de sub dominația imperialistă. Propaganda continua afirmând că politica comuniștilor s-a ridicat cu mult peste cea a capitaliștilor deoarece egalitatea și dreptatea nu pot exista într-o societate împărțită în clase sociale, în bogați și săraci.

Un alt articol intitulat „*Solidaritate frățească*” reiterează articolele precedente privind prietenia dintre poporul român și cel cehoslovac spune:

Trăinicia și vitalitatea prieteniei româno cehoslovacă s-au afirmat din nou în decursul acestei ultime săptămâni, când în Republica Socialistă Cehoslovacă s-au petrecut evenimente deosebit de importante, când poporul cehoslovac a resimțit, poate mai imperios decât în alte împrejurări, nevoia de sprijin internațional [...] Este de aceea dreptul suveran, inalienabil al fiecărui popor de a-și organiza singur viața internă, fără vreun amestec dinafară, corespunzător aspirațiilor și năzuințelor sale.⁵

Articolul nu vorbește în mod explicit despre modul de desfășurare a evenimentelor politice sau sociale din Praga, nici despre amenințarea armată din partea țărilor Tratatului de la Varșovia, dar în mod evident face referire la ideea conform căreia statele nu trebuie să se implice în politica internă a altor state. Astfel, Nicolae Ceaușescu prin susținerea Cehoslovaciei și a neintervenției și-a creat imaginea de dictator uman și compătitor. În realitate articolul, deși vorbea despre adeziunea și susținerea cetățenilor cehoslovaci la cauză politică și despre patriotismul acestora, era menit cititorilor români. Aceștia erau încurajați să lupte împotriva unor *manevre antisocialiste* și dintr-o dată, Partidul socialist român a trecut în tabăra „Socialismului cu față umană”.

Autorul articolului atrăgea de asemenea, atenția asupra modului în care cehoslovacii susțin politica partidului, chiar mai mult patriotismul lor a ajuns la paroxism, astfel încât praghezii au așteptat la coadă în ploaie pentru a semna adeziunea la politica lui Dubcek Alexander, ca să nu mai amintit de acțiunile spontane de la marile uzine.

⁴ Pentru triumful colaborării între popoare, al păcii în lume, în revista *Lumea*, 17 octombrie 1968, pp.2-3 (din Cuvântarea lui Nicolae Ceaușescu la Iași)

⁵ Nesemnat, *Solidaritate frățească* în revista *Lumea*, 25 iulie 1968, p.6

Animată de dorința unei bune comprehensiuni a punctelor de vedere reciproce și pentru a respinge orice îndoială în privința voinței ferme a tuturor cehilor și slovacilor de a permite nici ce mai mică știrbire a cuceririi socialismului, diverse organizații obștești, uniuni de creație din Cehoslovacia au adresat și continuă să adreseze invitații unor delegații reprezentative să se convingă [...] că nu există nici un pericol la adresa socialismului.⁶

Deși, dizidența Cehoslovaciei față de bunul mers al lucrurilor impus de URSS și dizidența lui Ceaușescu față de Pactul de la Varșovia ar fi putut avea consecințe nefericite pentru România, cel din urmă a crescut în ochii occidentalilor. Obiectivul a fost, se pare, atins nu doar prin publicarea de articole privind neintervenționismul ci și fizic prin refuzul participării la invadarea țării prietene. În mod normal țările occidentale și-au ațintit privirea și interesele asupra celui care a avut curajul să se opună marelui imperiu sovietic. Probabil a dorit să își dovedească prietenia reală față de Cehoslovacia, poate a vrut să tragă un semnal de alarmă că România nu trăiește în umbra U.R.S.S sau dorea să dovedească că România este o țară independentă care se poate guverna singură și atunci când ia decizii politice interne sau externe nu trebuie să consulte pe nimeni din exterior.

Propaganda milita mult pe momentul istoric al primei vizite a unui președinte american în România ca fiind un moment de răscruce în ceea ce privesc relațiile atât dintre cele două state dar și pentru politica externă a țării. Vizita președintelui american dar și modul de gestionare a politice externe a României se dorea a fi un exemplu de conduită internațională. În mod evident cuvântările președintelui american la dineurile oficiale nu fac altceva decât să întărească această imagine a României pașnice și prietenoase, dar în special deschise către Occident. Nicolae Ceaușescu sublinia, la rândul său, că poporul român cunoaște foarte bine realizările poporului american pe plan tehnologic și trebuie să recunoască că alături de forțele Uniunii Sovietice, Europa a fost eliberată de jugul fascist ajutând astfel la instaurarea securității internaționale. Iar acum prin contribuția americană privind pacea este normal ca acestea să procedeze și la stoparea înarmării și a războaielor aflate în derulare.

Presa din data de 2 august 1969 anunța venirea președintelui american Richard Nixon pe teritoriul României, posturile de radio și televiziune urmând să transmită în direct sosirea acestuia. În spiritul promovării prieteniei și colaborării dar și a ospitalității românești, delegația americană, soții Nixon și poporul american sunt apreciați pentru genialitatea de care au dat dovadă în ultimii ani. Nicolae Ceaușescu afirma într-o cuvântare cu referire la americani: *noi dorim să dezvoltăm relații de colaborare în domeniul economic, tehnic, științific și în alte domenii cu Statele Unite ale Americii, cu poporul american pe baza principiilor sus amintite – așa cum dorim să facem acest lucru cu toate popoarele lumii.⁷*

Probabil cea mai surprinzătoare colaborarea a României comuniste este într-adevăr cu S.U.A. dar la fel de impresionată este și tentativa de mediere a conflictului din Orientul Mijlociu. Nicolae Ceaușescu, datorită imaginii sale pozitive, a fost considerat cel mai bun mediator al acestui conflict, statut care îi convenea, atâta vreme cât câștiga capital de imagine.

⁶ Romulus Căplescu, *Adeziune și sprijin unanim*, în revista *Lumea*, 01 august 1968, p.5

⁷ N. Rădulescu, *Bun venit președintelui Statelor Unite ale Americii !*, în *Scînteia*, 02 august 1968, p.1

De fapt, așa cum ne arăta un articol din *Scînteia*, România avea deja formulată o opinie privind conflictele internaționale, cu precădere conflictul arabo-israelian. Bazându-se pe principiul solidarității, prieteniei și al lichidării conflictelor, Ceaușescu era un activ militant al stopării escaladării conflictelor în zona respectivă. Pe lângă faptul că România avea o poziție fermă în ceea ce privea folosirea armelor și a forței pentru rezolvarea conflictelor, acesta a insistat în toate adunările internaționale că aplicarea regulilor de drept internațional ar împiedica continuarea conflictului arabo-israelian.

*România este de părere că rezoluția Consiliului de Securitate din noiembrie 1967 oferă o bază rezonabilă pentru rezolvarea situației din Orientul Mijlociu. În consensul acestei rezoluții, considerăm necesar că Israelul să-și retragă neîntârziat trupele din teritoriile ocupate, să renunțe la orice pretenții teritoriale. În același timp este necesar să se ajungă la asigurarea integrității granițelor și a securității tuturor statelor din această zonă a lumii [...]*⁸

Articolul este redactat în spiritul solidarității poporului român cu alte popoare aflate în dificultate, respectând totodată și principiul internațional al neintervenției armate și al rezolvării disensiunilor pe cale juridico-politică. Așa cum deja ne-am obișnuit articolul nu expune în mod evident, precum articolele anilor '80, opinia exclusivă a șefului statului ci opinia guvernului României. România era prezentată ca o forță unitară și nu se vorbea despre liderul român care conduce țara pe cele mai înalte culmi cu despre poporul român care pe principiul social democrației se autoguvernează fără intervenții suprastatale.

Propaganda, radical schimbată a ultimilor zece ani ai comunismului în România pune într-o lumină pozitivă colaborarea, prietenia și armonia dintre țări, în special între țările socialiste. Deși, titlurile pompoase precum *Colaborare și prietenie cu toate țările lumii* ne-ar putea duce cu gândul că izolarea României față de restul lumii este de domeniul fantasticului, în realitate multe dintre aceste articole vorbeau despre țări care împărtășeau același regim politic fie că erau europene, africane sau asiatice.

Schimburile culturale se realizau cu țările socialiste, că doar firește, țările vestice, imperialiste și capitaliste nu mai aveau nimic de oferit poporului român doar corupție și sărăcie. De aceea cu aceste țări relațiile rămân undeva în domeniul schimburilor economice. A crescut ușor și sentimentul de paranoia a șefului statului când toți cei care nu se conformau politicii erau posibili colaboratori cu U.R.S.S. Toate aceste măsuri erau evident antisovietice ajungându-se chiar și la renegarea celor care aveau și cea mai mică legătură cu Moscova. Deși pe plan extern imaginea pozitivă a României începea să prindă contur, pe plan intern Ceaușescu începea să simtă efectele negative ale liberalizării.

Nicolae Ceaușescu a consolidat relațiile cu China întâi în ceea ce priveau schimburi comerciale continuând cu celebrul turneu asiatic a lui în țările asiatice, turneu care a contribuit la apariția „revoluției culturale” din România. Începutul acestei revoluții culturale viza eliminarea influenței occidentului în viața artistică și literară considerând că această influență

⁸ V. Iliescu, *Politica constructivă a României pentru reglementarea conflictului din Orientul Apropiat*, în *Scînteia*, 20 august 1969, p.6

nu este bună pentru naționalismul românesc. Dacă pentru unii istorici, revoluția culturală de la începutul anilor '70 a fost profund influențată de vizitarea Chinei, alții sunt de părere că în realitate nu a dorit nici pe departe o replică chinezească, această schimbare de direcție fiind planificată de mult în special când s-a observat că liberalizarea în rândul populației poate aduce dezavantaje partidului.

În 1971, o dată cu „tezele din iulie”, în România s-a cel puțin în rândul intelectualilor și al mării majorități a populației că socialismul cu față umană avea să rămână doar o poveste frumoasă. De aceea, nostalgia cu care unii români își amintesc astăzi de vremea comunismului se referă, într-o mare măsură, tocmai la perioada primilor șase ani ai epocii Ceaușescu, adică perioada 1965-1971. Spre sfârșitul anilor 1971 a avut loc o înăsprire a cursului în așa fel încât să nu mai existe îndoieli în legătură cu intențiile conducerii. Astfel, a crescut simțitor prezența tematicii ideologice și a persoanei conducătorului însuși în mass-media, în primul rând în programul televiziunii.⁹

Așa cum comuniștii au naționalizat bunurile private, Ceaușescu a început prin a pune bazele încă din anii 74-75, a unui comunism cu specific românesc. Creșterea controlului asupra populației, mass-mediei și politicii dar și economiei au fost primii pași în realizarea acestui deziderat. Unul dintre primele semne a fost consolidarea cultului personalității și deși în alte domenii precum cel economic sau politic România stagna, începea să se contureze însă imaginea dictatorului român. Pentru a crea aceasta specificitate a comunismului românesc bazat pe o politică naționalistă, cu ajutorul propagandei se făcea apel la evenimente din trecutul românilor precum statul dac, eroii neamului de la Burebista până la Al.I.Cuza și obsedantă luptă a românilor pentru independență încă din timpuri îndepărtate. Puterea de corupere a minților oamenilor prin manipularea istorie s-a dovedit a fi utilă, iar imaginea liderului începea să acopere tot mai mult ideologia comunistă, oamenii fiind îndemnați să se prosterneze figurii conducătorului și mai puțin idealurilor comuniste.

Începea să apară nu doar probleme în economia internă ci și probleme privind traiul cotidian al românilor. Faimoase planuri cincinale se realizau tot mai greu ceea ce ducea și la diminuarea bunurilor de pe piață, motiv pentru care oamenii au început să cumpere cantități mari de produse primare deși există o lege care interzicea acest lucru. Propaganda avea deja tendința nu doar de a exagera ci și de a găsi vinovați pentru eventualele situații neplăcute în care se găsea România.

Începutul anilor '80 a fost marcat pe plan intern de creșterea controlului asupra vieții publice dar și private. În ceea ce privea economia datele continuau să fie tot mai retușate, iar populația tot mai dezinformată cu privire la situația reală. De fapt, dezinformarea începe să fie o practică tot mai uzuală în vederea controlării populației, iar prin încercarea de a crea o

⁹ Adam Burakowski, *Dictatura lui Nicolae Ceaușescu 1965-1989. Geniul Carpaților*, Polirom, Iași, 2011, p.159 cf. P. Michelson, J.T. Michelson, *Amintiri despre mini revoluția din România 1971-1973*, Analele Sighet, nr.9, 2000, p.869

imagine tot mai bună a țării se atrăgea atenția de la adevăratele probleme ale societății. Totodată planurile în economie începeau să se clatine, ținând cont că realizarea lor începea să fie tot mai dificilă. În acest sens, muncitorii erau chemați la lucru pentru ore suplimentare, deși fabricile aveau probleme cu aprovizionarea de materie primă.

Ca în cazul oricărei perioade de criză, familiile conducătoare își crează un anturaj de încredere. În cadrul familiei Ceaușescu începea să crească nivelul neîncrederii, Nicolae Ceaușescu ajunge să nu mai aibă încredere în apropiații săi care l-au servit ani la rând, motiv pentru care în funcții înalte ale statului sunt așezați membrii familiei sale și ai familiei soției. Aceste momente relevă și influența tot mai mare a Elenei Ceaușescu asupra soțului și implicit asupra politicii. Apropiatii familiei Ceaușescu, după căderea comunismului, au afirmat că Elena Ceaușescu era o femeie de-a dreptul fără scrupule, care ar fi fost în stare de orice pentru a-și întări statutul politic și social. A avut ca scop principal obținerea de privilegii pentru copiii ei, în special pentru Nicu Ceaușescu care primește de-a lungul vieții diferite funcții politice, dar era preocupată și de consolidarea statului familiei conducătoare în plan social. Elena Ceaușescu participa activ la cultul personalității soțului ei, introducând apoi în propagandă și cultul familiei dictatorului, astfel omagiile fiindu-i aduse inclusiv ei. Ca urmare s-au intensificat omagiile aduse șefului statului, propaganda creând diverse ocazii încât să se evidențieze rolul conducătorului în dezvoltarea țării, dar și rolul soției sale, așa cum aflăm din presa vremii:

În glorioasa cartea istoriei a patriei este înscris pentru totdeauna numele tovarășei Elena Ceaușescu, drept recunoaștere a îndelungatei sale activități revoluționare, luptătoare dărză și neobosita pentru binele și fericirea poporului, îndeplinirea năzuințelor sale de dreptate socială și națională pentru înflorirea României liberă, independentă și demnă.¹⁰

Așa cum am arătat până acum, situația României pe plan intern începuse să se degradeze de la mijlocul anilor 70, resimțindu-se și în plan internațional. Încet se făcea trecerea de la adevărata epocă de aur, după care mulți români sunt nostalgici, la o epocă de aur creată de propagandă. Relațiile cu S.U.A au continuat să fie cât de cât amabile datorită intereselor, dar se simțea în schimb răcirea cu celelalte țări occidentale. În fața țărilor occidentale, România începea să își piardă din strălucire și să se îndepărteze de acea țară din '68 care milita pentru libertate și democrație. În scurt timp occidentalii au realizat că în realitate pentru Ceaușescu cuvintele libertate și democrație aveau un alt sens.

Datorită deficiențelor din economie, guvernul decide în final creșterea impozitelor și luarea unor măsuri denumite „măsuri științifice” în ceea ce privea alimentația, măsuri care mascau de fapt apariția penurie de alimente de bază. De asemenea, anii '81-'82 au rămas în istorie ca fiind începutul limitării consumului de energie termică dar și electrică și la consumatorii casnici pe motiv că țara trece printr-un proces de raționalizare științifică a consumului de energie. Pe lângă raționalizarea electricității și a alimentelor a apărut și

¹⁰ Maria Bobu (vicepreședintă a Consiliului Național al Femeilor), *O viață exemplară, dăruită cu devotament revoluționar cauzei Partidului, înfloririi patriei, fericirii oamenilor*, în Revista Femeia, 1987, nr.1, p.6

raționalizarea energiei termice care a stârnit nemulțumire în rândul populației urbane constrânsă să locuiască în blocuri neîncălzite. La locul de munca au apărut o serie de obligații pentru fiecare muncitor, dar care dacă erau îndeplinite duceau la îndeplinirea planului și respectiv a creșterii salariului. Pe de altă parte propaganda s-a preocupat de creșterea spiritului patriotic în rândul cetățenilor consolidându-l prin existența Gărzilor Patriotice sau a Șoimilor Patriei.

Toate acestea s-au adăugat la tot mai marea izolare a României față de lumea exterioară și la exacerbarea naționalismului. Problemele sociale nu au întârziat să apară datorită lipsurilor alimentare sau a diferitelor interdicții impuse cetățenilor. În acest caz, mulți au încercat să treacă fraudulos granița în speranța unei vieți mai bune. Adam Burakowski considera că deși România părea că trece printr-o perioadă de stagnare, viața socială nu făcea altceva decât să se înrăutățească. Singura problemă îl măcina pe Ceaușescu, însă, era faptul că lumea din jurul său, pe plan internațional, se schimba.

Venirea lui Mihail Gorbaciov la putere în Moscova a schimbat radical preocupările dictatorului român, aprofundând România într-o izolare și mai mare. Pe plan extern România, nu mai avea nici pe departe imaginea din perioada de glorie. Lipsurile de tot felul ajunseseră la urechile prietenilor lui Ceaușescu atât occidentali cât și socialiști și care erau îngrijorați de nivelul de trai care continua să scadă. Propaganda găsea tot felul de scuze pentru situația din țară: seceta, ploile abundente, înghețul, exploatarea străini, nevoia de a ajuta țările africane, crearea de depozite în cazul unui atac terorist etc. Adevărul se afla însă undeva între exportul masiv de mărfuri pentru plata cât mai rapidă a creditelor și imposibilitatea fizică de a obține rezultate din agricultură și din industria care începea mai mult să consume decât să producă.

Într-un mod aproape cinic Ceaușescu încă avea curajul de crea planuri în perspectivă pentru anul 2000, astfel la Congresul al XIII-lea spunea:

[...] în anul 2000 România va fi o țară socialistă multilateral dezvoltată atât din punct de vedere al industriei, agriculturii, învățământului, științei și culturii, cât și a nivelului general de viață și civilizație al poporului. Se poate afirma că România va încheia o întreagă epocă revoluționară, realizând condițiile trecerii la manifestarea tot mai largă în societatea noastră a principiilor de repartiție, de muncă și de viață.¹¹

Cu toate că situația era din ce în ce mai proastă propaganda încerca să convingă populația că România trece de fapt printr-un moment crucial de revigorarea economică. Arta, literatură, cinematografia, manualele școlare etc, totul ajuta la crearea unui om nou, care avea să se supună noului regim fără să își pună prea multe întrebări. Educația aproape că dispărea fiind înlocuită cu îndoctrinarea sau educația ideologico-politică, iar singurul cult divinatoriu acceptat era cel al lui Ceaușescu și al familiei sale.

Ceaușescu și echipa sa, alături de autorități au format un cerc vicios în care toată lumea a început să se îndoiască de toată lumea, toți se mințeau, dezinformau sau înșelau. Un cerc în care cele mai bune studii erau de fapt persoanele cu influență pe care le cunoșteai și

¹¹ Raport la Congresul al XIII-lea al Partidului Comunist Român, București 1984

care nu doar că te introduceau în diferite cercuri ci îți puteau face rost de un kilogram de carne sau ulei în plus. Într-adevăr a apărut un om nou, dar acesta era apatic și dezinteresat. Un om nou care își făcuse un obicei din a sta ca coadă pentru alimente și care își organiza viața după orele de curent și apă caldă. Omul nou a învățat că nevoile primare nu sunt atât de primare pe cât se spune și că se poate trăi și fără ele, a învățat că lucrurile care lipsesc se pot improviza și că bani nu aduc fericirea în special, dacă nu ai ce să cumperi cu ei.

Anturajul lui Ceaușescu, prin urmare a săpat groapa în care a căzut singur. Datorită dificultăților financiare un funcționar înalt avea un venit mare în comparație cu un muncitor, spunea Adam Burakowski în lucrarea citată, dar în comparație cu o țară occidentală și care avea un nivel mai mare de trai, acesta câștiga cât un muncitor calificat. Perioada 1985-1989 s-a dovedit a fi cea mai austeră și greu resimțită de către români, din toate punctele de vedere. Se crea în mod artificial o imagine a bunăstării României, o țară urbanizată și industrializată, când în realitate rațiile de mâncare și moralul populațiile scădeau continuu.

Caracteristica anilor dictaturii ceaușiste este în principal dezordinea dar și neîncrederea. Oricine era un potențial informator, vecinii se turnau între ei la Securitate, ca să nu mai amintim de frați sau vechi prieteni care ar fi fost în stare să facă orice pentru câteva privilegii în plus. Dezordine era și la nivel înalt nu doar la nivelul populației, ordinele erau schimbate peste noapte, astfel multe proiecte erau începute și niciodată terminate. România nu mai avea nici un prieten, iar Ceaușescu nu se mai încredea în nimeni, nici în vreun lider comunist deoarece considera că toți au fost corupți de capitalism, în special Gorbaciov pe care îl vedea mult prea reformator. Singura țară cu care avea relații de prietenie strânse era R.P.D Coreea, dar și cu țările din Lumea a Treia, țări africane cărora le acordase împrumuturi.

Finalitatea măreției așa numitului geniu al Carpaților nu a fost deloc fericită. Istoricii se contrazic asupra evenimentelor petrecute în decembrie 1989 neputând să cadă de acord în ceea ce privesc faptele reale adică, revoluție sau lovitură de stat. Prețul succesului în cazul lui Nicolae și a Elenei Ceaușescu a fost foarte mare, sfârșitul comunismul însemnând și decăderea celor doi soți prin executarea acestora. Literatura de specialitate, studiile românești dar și străine au tendința de a caracteriza pe Ceaușescu ca fiind un dictator paranoic, megaloman sau chiar nebun. Este deseori așezat pe panoul celor mai alienați și absurzi dictatorii ai lumii. Astăzi au apărut multe istorii alternative, contrafactice care ne crează o altfel de lume, cum ar fi fost dacă nu ar fi avut Nicolae Ceaușescu nicio „mărire” și ar fi rămas doar un om din culise sau dimpotrivă, cum ar fi fost dacă „decăderea” nu ar fi fost atât de tragică și de bruscă. Istoria însă, întotdeauna ne-a demonstrat că nimic nu este permanent și că și cel mai puternic om poate să decadă.

Acknowledgements

This work was possible due to the financial support of the Sectorial Operational Programme for Human Resources Development 2007-2013, co-financed by the European Social Fund, under the project number POSDRU/159/1.5/S/140863 with the title „Competitive European researchers in the fields of socio-economics and humanities. Multiregional research net (CCPE)”

BIBLIOGRAFIE:

- Bobu Maria (vicepreședintă a Consiliului Național al Femeilor), *O viață exemplară, dăruită cu devotament revoluționar cauzei Partidului, înfloririi patriei, fericirii oamenilor*, în *Revista Femeia*, 1987, nr.1, p.6
- Burakowski Adam, *Dictatura lui Nicolae Ceaușescu 1965-1989. Geniul Carpaților*, Polirom, Iași, 2011
- Căplescu Romulus, *Adeziune și sprijin unanim*, în revista *Lumea*, 01 august 1968, p.5
- George, *Problema dezarmării în viața intențională*, în revista *Lumea*, 06 iunie 1968, p.14
- Iliescu V., *Politica constructivă a României pentru reglementarea conflictului din Orientul Apropiat*, în *Scînteia*, 20 august 1969, p.6
- Malița Mircea, *Progresia geometrică a hranei*, în revista *Lumea*, 18 aprilie 1968, pp.12-14
- Nesemnăt, *Activitate vastă, neobosită pentru apărarea bunului suprem al omenirii: Pacea*, în *Scînteia*, 14 August 1985, p.6
- Nesemnăt, *Solidaritate frățească*, în revista *Lumea*, 25 iulie 1968, p.6
- Pentru triumful colaborării între popoare, al păcii în lume*, în revista *Lumea*, 17 octombrie 1968, pp. 2-3 (din Cuvântarea lui Nicolae Ceaușescu la Iași)
- Rădulescu N., *Bun venit președintelui Statelor Unite ale Americii !*, în *Scînteia*, 02 august 1968, p.1
- Raport la Congresul al XIII-lea al Partidului Comunist Român, București 1984